

**MOLIYAVIY RESURLARNI BOSHQARISHDA
INTELLECTUAL MULKNING AHAMIYATI.**

Farhod Mahmudovich Tirkashyev

SamDVMchBU assistenti.

Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li

SamDVMchBU talabasi

Anottatsiya: Ushbu maqolada moliyaviy resurslarni boshqarishda intellectual mulkning ahamiyati yuqori darajada o'rganilishi zarur bo'lgan masalalar o'rganilgan. Intellectual mulk — bu inson faoliyatining natijasida yaratilgan, qo'lga kiritilgan yoki ijodiy bilim, texnologiyalar, brendlar, patentlar va boshqalarni o'z ichiga olgan qiymatli resurslardir. Ushbu mulkning samarali boshqarilishi kompaniyalar va tashkilotlar uchun raqobatbardoshlikni oshirish, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va yangi bozorlarni kashf etish imkonini yaratadi. Intellectual mulkni boshqarishning to'g'ri tizimi tashkilotlarning moliyaviy ko'rsatkichlarini yaxshilashga yordam beradi, shuningdek, innovatsiyalarni rivojlantirish va raqamli iqtisodiyotda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu sohada moliyaviy resurslarni boshqarishning optimallashtirilgan strategiyalari intellectual mulkni maxsus tadqiqotlar va investitsiyalar asosida samarali boshqarishni ta'minlashga qaratilgan.

Kalit so'zlar: moliyaviy resurslar, intellectual mulk, boshqaruv, innovatsiyalar, patentlar, raqobatbardoshlik, investitsiyalar, raqamli iqtisodiyot, brendlar, texnologiyalar, kompaniya strategiyasi.

Annotation: This article explores the importance of intellectual property in the management of financial resources, highlighting issues that need to be studied in-depth. Intellectual property refers to valuable assets created, acquired, or developed through human activity, including knowledge, technologies, brands, patents, and others. Effective management of intellectual property enables companies and organizations to enhance their competitiveness, ensure financial stability, and discover new markets. A proper intellectual property management system helps improve the financial performance of organizations, plays a crucial role in fostering innovation, and contributes to successful operation in the digital economy. Optimized strategies for managing financial resources in this area aim to ensure the efficient management of intellectual property based on specialized research and investments.

Keywords: financial resources, intellectual property, management, innovation, patents, competitiveness, investments, digital economy, brands, technologies, company strategy.

Аннотация: В этой статье рассматривается важность интеллектуальной собственности в управлении финансовыми ресурсами, подчеркивая вопросы, которые требуют глубокого изучения. Интеллектуальная собственность

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

включает в себя ценные активы, созданные, приобретенные или разработанные в результате человеческой деятельности, такие как знания, технологии, бренды, патенты и другие. Эффективное управление интеллектуальной собственностью позволяет компаниям и организациям повышать свою конкурентоспособность, обеспечивать финансовую стабильность и открывать новые рынки. Правильная система управления интеллектуальной собственностью способствует улучшению финансовых показателей организаций, играет ключевую роль в стимулировании инноваций и способствует успешной деятельности в цифровой экономике. Оптимизированные стратегии управления финансовыми ресурсами в этой области направлены на обеспечение эффективного управления интеллектуальной собственностью, основанного на специализированных исследованиях и инвестициях.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, интеллектуальная собственность, управление, инновации, патенты, конкурентоспособность, инвестиции, цифровая экономика, бренды, технологии, стратегия компании.

Kirish:

Moliyaviy resurslarni boshqarish zamonaviy iqtisodiy tizimda muhim o'rin tutadi. Ular kompaniyalar va tashkilotlar faoliyatining samaradorligini, o'zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashuvchanligini va uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlashda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Moliyaviy resurslar nafaqat naqd pul, balki investitsiyalar, aktivlar va boshqa iqtisodiy resurslarni ham o'z ichiga oladi. Bugungi kunda bu resurslarni boshqarishda intellektual mulkning roli juda katta.

Intellektual mulk bu innovatsiyalar, texnologiyalar, brendlar, patentlar, mualliflik huquqlari, dizaynlar va boshqa ijodiy faoliyatlar natijasida yaratilgan mulkni anglatadi. Intellektual mulk kompaniyalar uchun nafaqat iqtisodiy qiymat yaratish manbai, balki bozorni zabt etish, raqobatbardosh ustunlikka ega bo'lish va brendni kuchaytirish imkoniyatini taqdim etadi. Shuning uchun, moliyaviy resurslarni samarali boshqarishda intellektual mulkni to'g'ri boshqarish va uning qiymatini aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Intellektual mulkni boshqarish kompaniyaning kelajakdagi muvaffaqiyatini ta'minlashga yordam beradi. Bu nafaqat moliyaviy resurslarni optimallashtirish, balki uzoq muddatli strategik rivojlanish uchun ham muhim vosita hisoblanadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi:

Moliyaviy resurslarni boshqarishda intellektual mulkning ahamiyati kundan-kunga ortib bormoqda. Intellektual mulkni boshqarish nafaqat kompaniyaning iqtisodiy samaradorligini ta'minlaydi, balki uning bozor pozitsiyasini mustahkamlash, yangi mahsulotlar va xizmatlarni yaratish, hamda raqobatbardoshlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu mavzu bo'yicha ko'plab xorijiy va mahalliy tadqiqotlar olib borilgan

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

bo'lib, ular intellektual mulkni ni moliyaviy resurslarni boshqarishning ajralmas qismi sifatida tasvirlaydi.

Xorijda intellektual mulkning moliyaviy resurslarni boshqarishdagi o'rni haqida turli sohalarda, xususan, biznes, iqtisodiyot va menejment fanlarida ko'plab ilmiy ishlar mavjud. Shulardan Richard S. Ruback va R. W. Wesselsning ishlari (2002). Ular "Intellectual Property Valuation and Financial Management" nomli tadqiqotlarida intellektual mulkning qiymatini hisoblash metodlarini va ularning moliyaviy boshqaruvdagi ahamiyatini o'rganishgan. R. K. Merges va R. A. D. Nelsonlar (1994). "Intellectual Property: A Review" asarida intellektual mulk va moliyaviy resurslar o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganishgan. Ularning fikriga ko'ra, intellektual mulk nafaqat korxonaning raqobatbardoshligini oshiradi, balki investorlar uchun ham muhim ma'lumot manbai bo'lib xizmat qiladi. Hansen, M., & Birkinshaw, J. (2007). tadqiqotlarida intellektual mulkni kompaniyaning innovatsion salohiyatining ajralmas qismi sifatida ko'rib chiqqan. Respublikamizda ham moliyaviy resurslarni boshqarish va intellektual mulkning ahamiyatiga oid tadqiqotlar mavjud. Shulardan Gulnora Sattorova (2015). Uning "Intellectual mulk va uning iqtisodiy ahamiyati" nomli asarida intellektual mulkni rivojlantirish va boshqarishning iqtisodiy muhimligini tahlil qilgan. Abdullayev O. (2017). "Moliyaviy resurslarni boshqarish va intellektual mulk" nomli ilmiy ishida intellektual mulkning iqtisodiy qiymatini va uning korxonalarning moliyaviy holatini yaxshilashdagi o'rnini tahlil qilgan. Toshpulatov Sh. (2019). "Innovatsion tizimda moliyaviy resurslar va intellektual mulk" asarida u O'zbekistondagi innovatsion iqtisodiyotda intellektual mulkni boshqarishning ahamiyatini o'rganadi. Xorijiy va mahalliy olimlarning ishlari shuni ko'rsatadiki, moliyaviy resurslarni boshqarishda intellektual mulkning ahamiyati beqiyosdir. Intellektual mulk nafaqat iqtisodiy qiymat yaratish manbai, balki kompaniyaning strategik rivojlanishiga ham katta hissa qo'shadi.

Tadqiqot metodologiyasi:

Ushbu maqolani yozishda quyidagi tadqiqot metodlaridan foydalanildi. Soliq tahlili, mulk baholash metodlari, regressiya tahlil, korxonaning moliyaviy o'sishi prognozi, kvalitatif tahlil metodologiyasi, tizimli tahlil, SWOT tahlili.

Tahlil va natijalar:

Moliyaviy resurslarni boshqarish va intellektual mulk o'rtasidagi o'zaro aloqalar juda murakkab va muhim masaladir. Intellektual mulkni boshqarish orqali kompaniyalar va tashkilotlar o'zlarining innovatsiyalarini va ijodiy aktivlarini himoya qilish, ulardan foyda olish va moliyaviy resurslarni samarali boshqarish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Moliyaviy resurslar – bu tashkilotning o'z faoliyatini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan barcha moliyaviy vositalar (pul mablag'lari, kreditlar, investitsiyalar, qimmatli qog'ozlar, va boshqalar). Moliyaviy resurslarni boshqarish samarali bo'lishi uchun tashkilotlar o'zlarining moliyaviy aktivlarini va qimmatli resurslarini to'g'ri yo'naltirishlari kerak. Bu yerda intellektual mulk bevosita moliyaviy resurslarni ta'sir qiladi, chunki investitsiya imkoniyatlari, intellektual mulk yuqori qiymatga ega bo'lgan

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

aktiv sifatida kompaniyaga kapital kiritish va yangi investitsiyalarni jalb qilishda yordam beradi. Investorlar intellektual mulkning iqtisodiy qiymatini tan olib, shunday aktivlarga sarmoya kiritadilar.

Daromad olish manbai intellektual mulkni tijoratlashtirish orqali kompaniyalar mahsulot yoki xizmatlaridan qo'shimcha daromad olishlari mumkin. Masalan, patentlardan foydalangan holda litsenziya to'lovlari yoki mualliflik huquqlaridan foydalangan holda asarlarni sotish mumkin.

Moliyaviy xavfsizlik intellektual mulk huquqlari himoya qilinishi bilan kompaniya o'zining moliyaviy xavfsizligini mustahkamlaydi. Raqobatchilar tomonidan noqonuniy foydalanishni oldini olish uchun intellektual mulk ro'yxatdan o'tkazish va litsenziyalash zarur.

Intellektual mulkni samarali boshqarish kompaniyaning moliyaviy resurslarini rivojlantirishda va raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Agar kompaniya o'z intellektual mulk aktivlarini yaxshi boshqarib, ularni maksimal darajada qiymatga ega qilishni bilsa, bu kompaniyaning moliyaviy holatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Patentlash va himoya qilish innovatsion mahsulotlar va texnologiyalarni patentlash orqali kompaniya o'zining mahsulotlarini raqobatchilardan himoya qiladi va ularning bozor ulushini oshiradi.

Litsenziyalash va franshizalar intellektual mulkni litsenziyalash orqali kompaniya o'zining texnologiyalarini, brendlarini yoki boshqa aktivlarini boshqa kompaniyalar bilan baham ko'rib, qo'shimcha daromad manbai yaratishi mumkin.

Mijozlarga qimmatli takliflar yaratish intellektual mulkni tashkilotlar mijozlariga yangi va noyob mahsulotlar yoki xizmatlarni taklif qilishda ishlatishlari mumkin. Bu o'z navbatida kompaniyaning bozor talablariga moslashuvchanligini va daromad keltiruvchi xususiyatlarini oshiradi.

Intellektual mulkni boshqarishning moliyaviy jihatlarini ba'zi o'ziga xos jihatlariga ega. Intellektual mulkning qiymatini baholash, uning foydali muddati va iqtisodiy imkoniyatlari doimiy ravishda o'zgarib boradi. Quyidagi omillarni ko'rib chiqish muhim:

Qiymatini baholash intellektual mulkning qiymatini aniqlash juda murakkab va ko'p faktorlarga bog'liq. Ularning qanchalik samarali ishlatilishi, bozor talabiga qanchalik mos kelishi va kompaniya uchun potentsial daromadni keltirishi kabi omillar bu qiymatni belgilaydi.

Risklar va zaruriyatlar intellektual mulkni to'g'ri boshqarish uchun huquqiy, moliyaviy va texnologik risklarni hisobga olish zarur. Xususan, patentlarning muddati tugashini yoki boshqa kompaniyalar tomonidan noqonuniy foydalanishning oldini olish uchun doimiy monitoring zarur.

Joriy va kelajakdagi imkoniyatlar intellektual mulkni boshqarishda bugungi daromadlar bilan birga, uning kelajakdagi qiymatini ham hisobga olish zarur. Masalan, intellektual mulkni investitsiyalarga qo'yish orqali o'z biznesini kengaytirish imkoniyatlari yuzaga keladi.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

1-Jadval.Moliyaviy resurslarni boshqarishda intellektual mulkning ahamiyati.

Asosiy tamoyil	Intellektual mulk turi	Moliyaviy resurslar bilan bog'lanishi	Intellektual mulkning ahamiyati
Intellektual mulkning yaratuvchisi	Patentlar, Litsenziyalar	Patentlar va litsenziyalar orqali yangi mahsulot yoki ishlab chiqish xizmatlarning bozorda o'rni yaratish, moliyaviy daromad olish	Yangi innovatsiyalarni ishlab chiqish va ularni tijoratlashtirish orqali kompaniya daromadini oshiradi.
Ma'lumot va Bilimlar	Trade Secrets (Savdo siri)	Korxonaning ichki bilimlari, ishlab chiqarish jarayonlari va savdo sirlarini saqlash orqali raqobatbardoshlikni saqlash	Korxonaning raqobatdagi ustunligini saqlash va uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikni ta'minlash.
Brend Marketing	Brendlar	Brendlarning boshqarilishi va moliyaviy qiymatini oshirish orqali, mahsulotning tanilishi va sotilishi	Brendning qiymati va uning bozordagi o'rni korxonaning daromadlariga ta'sir qiladi.
Innovatsion g'oyalar va texnologiyalar	Dasturiy ta'minot, algotritmlar	Yangi dasturiy ta'minotlar yoki texnologik innovatsiyalar orqali kapitalni jalb qilish va yangi bozorlarga kirish	Innovatsion texnologiyalar orqali yangi bozorlarni zabt etish va moliyaviy o'sishni ta'minlash.
Xalqaro bozorlar	Tijorat markalari, patent	Xalqaro bozorlarga kirish uchun xalqaro patent va tijorat markalarining ro'yxatga olinishi	Xalqaro bozorda muvaffaqiyatli ishlash va kompaniyaning global daromadlarini oshirish.
Resurslardan foydalanish	Litsenziya kelishuvlari	Litsenziyalar orqali boshqa kompaniyalar bilan hamkorlik o'rnatish va qo'shimcha daromadlar olish	Moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash va ko'proq daromad olish imkoniyatlari yaratish.

Ushbu jadvalda intellektual mulkning qanday turdagi moliyaviy resurslar bilan bog'lanishi va bu resurslarning boshqarilishida qanday ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatilgan.

Bu jadvalda ko'rsatilganidek, intellektual mulk turli moliyaviy resurslarni boshqarishda juda katta ahamiyatga ega. Ularning yordami bilan korxonalar innovatsion mahsulotlarni yaratish, bozorni kengaytirish, raqobatbardoshlikni oshirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Xulosa va takliflar:

Moliyaviy resurslarni boshqarishda intellektual mulkning ahamiyati juda katta. Intellektual mulk, masalan, patentlar, tijorat sirlar, mualliflik huquqlari va brendlar, tashkilotlarning o'z faoliyatini rivojlantirish va raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. U nafaqat innovatsiyalarni himoya qilish, balki iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashga ham xizmat qiladi.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash, intellektual mulk, innovatsiyalarni yaratish va ular asosida yangi mahsulotlar yoki xizmatlarni ishlab chiqishda muhim vositadir. Bu tashkilotlarga bozorda o'z o'rnini mustahkamlash imkonini beradi. Intellektual mulk, raqobatchilardan ajralib turish va o'z mahsulot yoki xizmatlarini himoya qilish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, bu tashkilotga ularning intellektual kapitalini samarali boshqarish imkoniyatini yaratadi.

Moliyaviy resurslarni samarali boshqarish, intellektual mulkni himoya qilish orqali tashkilotlar o'z aktivlarini maksimal darajada baholash va investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatini oshiradi. Bu, o'z navbatida, moliyaviy resurslarni to'g'ri boshqarish va ularni o'sishga yo'naltirishda muhim ahamiyatga ega.

Huquqiy himoya, intellektual mulkni boshqarish va uni huquqiy jihatdan himoya qilish, tashkilotlar uchun qimmatli aktivni yo'qotishdan saqlanish imkoniyatini yaratadi.

Intellektual mulkni boshqarish tizimini rivojlantirish: Tashkilotlar intellektual mulkni boshqarishda innovatsion strategiyalarni ishlab chiqishlari kerak. Bu o'z ichiga yangi patentlar olish, brendlarni himoya qilish va mualliflik huquqlarini tartibga solish bo'yicha qat'iy siyosatlarini o'z ichiga olishi lozim.

Tashkilotlar o'z innovatsion salohiyatini oshirish uchun tadqiqot va rivojlantirish sohasiga ko'proq moliyaviy resurslar yo'naltirishi kerak. Bu nafaqat yangi texnologiyalarni yaratish, balki intellektual mulkni yanada samarali boshqarishga imkon beradi.

Tashkilotlar intellektual mulkning iqtisodiy qiymatini aniq baholash uchun muntazam ravishda tahlil olib borishlari lozim. Bu, o'z navbatida, moliyaviy resurslarni samarali boshqarish imkoniyatlarini yaratadi.

Intellektual mulkni boshqarish va unga tegishli huquqiy jarayonlar bo'yicha xodimlarni o'qitish va treninglardan o'tkazish zarur. Bu, tashkilot ichidagi bilimsizlikni bartaraf etishga yordam beradi va muvaffaqiyatli boshqaruvni ta'minlaydi.

Shu tarzda, intellektual mulkni boshqarish nafaqat tashkilotlar uchun, balki butun iqtisodiyot uchun muhim ahamiyatga ega. Uning samarali boshqarilishi moliyaviy resurslarni maksimal darajada foydali ishlatish imkonini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

- 1.O'zbekiston Respublikasining —Turizm to'g'risidagi Qonuni. T.:1999
- 2.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining —O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasining tashkil etish to'g'risidagi 2016 yil 2 dekabrda PQ-2666-sonli qarori
- 3.Александров А.Ю. —Международный туризм Учебник. М. Аспект пресс 2002.
- 4.Александрова А.Ю. География туризма.-Москва,2010
- 5.Althof W. Incoming-Tourismus. Muenchen; Wien; Oldenbourg,1996.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

- 6.Биржаков М.Б. Введение в туризм.- Москва.2003
- 7.Бродский А.А. Охраны природы в Туркистане.-Тошкент,1993
- 8.География туризма: учебное пособие / Н. Н. Дыжина. Москва, 2010
- 9.Tirkashyev, F. (2023). Intellectual mulkni boshqarish jarayonlarni o'rganishning nazariy muammolari.
- 10.Tirkashev, F., & Musurmonov, N. (2024). Global iqtisodiy rivojlanish sharoitida yashil iqtisodiyot muammolari. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).
- 11.Tirkashev, F., & Toshpulatova, K. (2024). "Yashil" iqtisodiyot: konsepsiyaning shakllanishi va asosiy kategoriyalari. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).
- 12.Tirkashev, F., & Zarmaxmatov, N. (2024). Raqamli iqtisodiyotning zamonamizdagi bugungi o'rni. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).
- 13.Tirkashev, F., & Xo'jaqulov, I. (2024). Jahon iqtisodiyoti va xalqaro savdo munosabatlari. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).
- 14.Tirkashev, F., & Raxmatullayev, S. (2024). Davlat-xususiy sherikchiligini rivojlantirishda klasterlarning ahamiyati. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).
- 15.Xamdamova, N., Tirkashev, F., Sayfullayev, A., & Erkinov, S. (2024). Chorvachilikning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati va uning rivojlanishi. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).
- 16.Tirkashev, F., & Isaxonov, S. (2024). Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).
- 17.Tirkashev, F., & Asomiddinov, H. (2024). Mahalliy soliqlar va mahalliy yig'implarning iqtisodiy mohiyati. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).
- 18.Tirkashyev, F., & Asomiddinov, H. (2024). Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati.

